

શબ્દાવલિ શબ્દો (Glossary)

વિપુલતા (Abundance) : વસ્તુનો ઘણો મોટો જથ્થો.

પ્રશંસા (Accolade) : પ્રશંસાની અભિવ્યક્તિ અથવા યોગ્યતાની સ્વીકૃતિ.

અનુકૂલન (Adaptation) : બદલાતા વાતાવરણમાં ટકી રહેવા માટે એક જીવંત વસ્તુમાં સમય જતાં સહેજ ફેરફાર કેવી રીતે થાય છે તે પ્રક્રિયા.

મરણોપરાંત જીવન (Afterlife) : એક એવું જીવન જે મૃત્યુ પછી શરૂ થાય છે.

ફાળવણી (Allotment) : કોઈપણ વસ્તુમાંથી આપવું અથવા વહેંચવું.

ઊંચાઈ (Altitude) : સમુદ્રની સપાટીથી કોઈ વસ્તુ/સ્થળની ઊંચાઈ.

પ્રાચીન (Ancient) : ઘણા સમય પહેલાંના અથવા તો તેનાથી સંબંધિત સમય.

પુરાતત્ત્વવિદ્ (Archaeologist) : એવી વ્યક્તિ જે પુરાતત્ત્વીય સ્થળોના ઉત્ખનન અને વિશ્લેષણ દ્વારા માનવ ઇતિહાસ અને પ્રાગઐતિહાસિક સમયના ભૌતિક અવશેષનો અભ્યાસ કરે છે.

તપસ્વી (Ascetic) : એવી વ્યક્તિ જે ઉચ્ચ ચેતના પ્રાપ્ત કરવા માટે કઠોર આધ્યાત્મિક સાધનાઓ કરે છે.

અવકાશયાત્રી (Astronaut) : એવી વ્યક્તિ જેને અવકાશયાનમાં બાહ્ય અવકાશમાં મુસાફરી કરવાની તાલીમ આપવામાં આવે છે.

આસક્તિ (Attachment) : કોઈ વ્યક્તિ કે કોઈ વસ્તુ સાથે ગાઢ સંબંધ બાંધવાની શરત, સામાન્ય રીતે લાગણી કે ભાવ દ્વારા.

શુભ (Auspicious) : અનુકૂળ હોય કે સૌભાગ્યશાળી, દાખલા તરીકે શુભારંભ.

હિમસ્ખલન (Avalanche) : પર્વતની બાજુમાંથી બરફ અથવા ખડકો અચાનક પડી જાય છે, જે ઘણી વખત બરફ ઓગળવા માંડે ત્યારે થાય છે.

ખાડી (Bay) : સમુદ્રનું એક પહોળું પ્રવેશદ્વાર જ્યાં જમીન અંદરની તરફ વળે છે.

વિસ્મયકારી (Bewildering) : આશ્ચર્યચકિત કરે તેવું, ભ્રમ અથવા મૂંઝવણ ભર્યું.

બિટુમેન (Bitumen) : કાળો, ચીકણો પદાર્થ જેમ કે ડામર અથવા આસ્ફાલ્ટ.

બંધન (Bond) : સંબંધ/લાગણીનું જોડાણ.

બુલડોઝર (Bulldozer) : આગળ મોટો પાવડો ધરાવતું ભારેખમ વાહન, માટી અથવા ખડકોને ખસેડવા માટે ઉપયોગમાં લેવાય છે.

મુખ્ય દિશા (કાર્ડિનલ દિશા) (Cardinal direction) :

ચાર મુખ્ય દિશાઓમાંથી એક ઉત્તર, દક્ષિણ, પૂર્વ અને પશ્ચિમમાંથી કોઈ એક દિશા.

કોતરણી (Carve) : વસ્તુ બનાવવા માટે સખત પદાર્થને કોતરી ભાત ઉપસાવવી.

જાપ (Chant) : લયબદ્ધ રીતે વારંવાર મંત્ર કે સ્તુતિ ગાવી.

ગુંગળામણ (Choke) : ગળાના અવરોધને કારણે અથવા હવાની અછતને કારણે શ્વાસ લેવામાં ભારે મુશ્કેલી થવી.

ઘરકામ (Chore) : ઘરમાં રોજે રોજ કરવામાં આવતું કાર્ય.

ઝણકાર (Clink) : ઘંટડી, ધાતુ પાત્રો અથડાવાનો અવાજ.

વાદળ ફાટવું (Cloud burst) : અચાનક પ્રચંડ વરસાદી તોફાન.

સહયોગ (Collaborate) : કોઈ પ્રવૃત્તિ અથવા પ્રોજેક્ટ પર સંયુક્તપણે કામ કરવું.

પડી જવું (Collapse) : આકસ્મિક કે અચાનક ગંભીર ભંગાણ, ધરાશાયી થવું.

સ્મરણોત્સવ (commemorate) : કોઈપણ વ્યક્તિ કે વસ્તુની સ્મૃતિને યાદ કરવા માટે કોઈ સમારોહ.

સામાન્યતા (Commonality) : સમાનરૂપે જોવા મળતું.

કલ્પના કરવી (Conceive) : યોજના, વિચાર કે ખ્યાલ મનમાં લાવવો કે તેની રચના કરવી.

જપ્તી (Confiscate) : કોઈ સત્તાધિકારી કોઈની સંપત્તિ જપ્ત કરી સરકાર હસ્તક લે.

સંગમ (Confluence) : બે કે તેથી વધુ નદીઓનું મિલન સ્થળ.

ચેતના (Consciousness) : સભાન કે જાગૃત હોવાની સ્થિતિ

સંરક્ષણ (Conservation) : સંસાધનના બગાડને અટકાવવો.

નક્ષત્ર (Constellation) : તારાઓનું એક જૂથ જે આકાશમાં ઓળખી શકાય તેવી ભાત બનાવે છે.

બંધારણ (Constitution) : એક એવો દસ્તાવેજ જે રાષ્ટ્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો અને કાયદાઓ નિયમો દર્શાવે છે.

સલાહ લેવી (Consult) : કોઈની પાસેથી માહિતી કે પરામર્શ લેવો.

વપરાશ (Consumption) : કશુંક ખાવું કે પીવું અથવા ચીજવસ્તુઓ કે સેવાઓની ખરીદી કરવી.

સંદર્ભ (Context) : કોઈ ઘટના, નિવેદન અથવા વિચાર માટે પૃષ્ઠભૂમિ અથવા યોગ્ય ગોઠવણ, જેનાથી તે બાબત સંપૂર્ણપણે સમજી શકાય છે.

સંમેલન (Convention) : એક એવી રીત જેમાં સામાન્ય પણે કોઈ બાબત પર સંમતિ સધાય છે.

પરંપરાગત (Conventional) : રૂઢિઓ કે પરંપરાઓ પર આધારિત અથવા તે મુજબ.

દોષિત (Convicted) : જ્યુરી અથવા ન્યાયાધીશ દ્વારા કોઈ ગુના માટે જવાબદાર જાહેર કરવામાં આવેલ વ્યક્તિ.

સહકારી મંડળી (Cooprative) : લોકોનું એક જૂથ કે જેઓ સ્વેચ્છાએ તેમની આર્થિક અને સામાજિક જરૂરિયાતોને ઔપચારિક રીતે પૂર્ણ કરવા માટે એકઠા થાય છે.

બ્રહ્માંડ (Cosmos) : વ્યાપક રીતે એક સુવ્યવસ્થિત અને એકરૂપ તંત્ર જેમાં આકાશગંગા, તારામંડળ કે ગ્રહોનો સમૂહ સમાવિષ્ટ છે.

મહત્વપૂર્ણ (Crucial) : પરિણામ માટે ખૂબ અગત્યનું.

ખેડવું (Cultivate) : પાક અથવા બાગકામ માટે જમીન અથવા કોઈપણ જગ્યા તૈયાર કરવી.

ડેરી (Dairy) : એક એવી જગ્યા જ્યાં દૂધ એકત્ર કરીને તેનો સંગ્રહ કરવામાં આવે છે.

વિકેન્દ્રીકરણ (Decentralise) : સ્થાનિક કચેરીઓ અથવા અધિકારીઓને નિર્ણય લેવાની સત્તા સોંપવી.

સમર્પિત (Dedicated) : કોઈ કાર્ય અથવા હેતુ માટે નિષ્ઠાથી જોડાવવું.

અવજાલ (Defy) : આજ્ઞાનું પાલન કરવાનો ઇનકાર કરવો.

દેવી-દેવતા (Deity) : ઈશ્વરીય શક્તિનાં વિવિધ રૂપો.

ઈરાદાપૂર્વક (Deliberate) : સભાનપણે અને જાણી જોઈને કરવામાં આવેલ.

આનંદદાયક (Delightful) : સુખદ કે પ્રસન્ન કરવાવાળું.

ચિત્રિત કરવું (Depict) : શબ્દો અથવા ચિત્ર, દ્વારા રજૂ કે વર્ણન કરવું.

ઉતરતોક્કમ (decending) : નીચેની તરફ જતી યાદી/સૂચિ

પ્રારબ્ધ (Destiny) : ચોક્કસ વ્યક્તિને અથવા ભવિષ્યની ઘટનાઓને પ્રભાવિત કરતી શક્તિ.

ભટકવું (Deviate) : પહેલાથી જે રસ્તે ચાલતા હતા.

ખોદવું (Digging) : ખોદકામ, સાધનો દ્વારા જમીન ઉપરની માટી દૂર કરવી.

વિવાદ (Dispute) : મતભેદ કે દલીલ.

તનાવ (Distress) : અત્યંત ચિંતા, શોક કે પીડા, વ્યાધિ.

વૈવિધ્યસભર (Diverse) : વિવિધતા ધરાવતું.

આર્થિક ક્ષેત્રો (Economic sectors) : પ્રવૃત્તિઓના વ્યાપક જૂથો જે રાષ્ટ્રની આર્થિક સમૃદ્ધિ કરે છે.

ઉન્મૂલન (Eliminate) : દૂર કરવું કે નાબૂદ કરવું.

કુલીન વર્ગ (Elite) : સમાજના ઉચ્ચવર્ગો જેવા કે, શાસકો અધિકારીઓ, વહીવટકર્તાઓ અને પુરોહિતો (પૂજારીઓ).

સક્ષમ કરવું (Empower) : કોઈને કે લોકોના એક જૂથને કશું કરવાની સત્તા કે શક્તિ આપી સમર્થ બનાવવા.

સશક્તિકરણ (Empowerment) : કોઈ વ્યક્તિ અથવા લોકોના જૂથ ને ક્ષમતા, અધિકાર આપી સક્ષમ બનાવવાની પ્રક્રિયા.

મુકાબલો (Encounter) : પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિ કે વ્યક્તિ સાથે સંઘર્ષ.

જોખમમાં મુકવું (Endanger) : કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા વસ્તુને અસ્તીત્વનું જોખમ હોવું.

લાદવુ (Enforce) : બળપૂર્વક પાલન કરાવવુ કે સ્વીકારાવવું.

ઉપસાવવુ (Engrave) : પથ્થર અથવા ધાતુ જેવી કોઈ કઠણ સપાટી પર કોઈ લખાણ અથવા ભાતને કાપવી કે કોતરવી.

સુધારવુ (Enhance) : કોઈ ચીજની ગુણવત્તા, મૂલ્ય કે માત્રામાં વૃદ્ધિ કરવી.

સમૃદ્ધ કરવુ (Enrich) : કોઈ વસ્તુ કે વ્યક્તિને સંપન્ન કરવું.

સંરક્ષિત કરવું (Enshrine) : કોઈ ખાસ જગ્યા કે લખાણ વગેરેમાં અત્યંત મહત્વની બાબત સાચવવી.

મહાકાવ્ય (Epic) : એક લાંબી કવિતા જે ભૂતકાળની મહાન હસ્તીઓ, નાયકો અને અન્ય લોકોના સાહસ અને પરાક્રમોનું વર્ણન કરે છે.

વિષુવવૃત્ત (Equator) : પૃથ્વીની સપાટી પર એક કાલ્પનિક રેખા જે 0° અક્ષાંશ છે. જે પૃથ્વીને ઉત્તરી અને દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં વિભાજિત કરે છે.

યુગ (Era) : કોઈ કારણથી વિશિષ્ટ ઓળખ ધરાવતો ઇતિહાસનો એક કાલખંડ.

ઘસારણ (Erosion) : સામાન્ય રીતે સમુદ્ર, પવન અથવા વરસાદની ક્રિયાને કારણે જમીન, માટી કે ખડકનો અપક્ષય.

વિસ્ફોટ (Eruption) : તીવ્ર અવાજ સાથે કંઈક ફાટવું.

મુખપ્રદેશ (Estuary) : એ સ્થળ જ્યાં નદી સમુદ્રને મળે છે.

ઉત્ક્રાન્તિ (Evolution) : પૃથ્વીના ઇતિહાસ દરમિયાન આદિકાળથી વિવિધ પ્રકારના સજીવોના વિકસવાની પ્રક્રિયા.

ખનન (Excavate) : એક એવી પ્રક્રિયા જેમાં જમીન ખોદીને પ્રાકૃતિક સંસાધન મેળવાય છે.

ખોદકામ કરનાર (Excavator) : એક વ્યક્તિ જે પુરાતત્ત્વીય સ્થળનું ખોદકામ કરે છે, અથવા એક મોટું મશીન જે ખોદકામ કરે છે.

ઊમણ (Excursion) : નવરાશનાં સમયમાં કરવામાં આવતી ટૂંકી મુસાફરી.

ઉદાહરણ આપો (Exemplify) : જુદા-જુદા દષ્ટાંત કે દાખલા આપીને સમજાવવું.

પરિશ્રમ (Exert) : શારીરિક કે માનસિક બળથી પ્રયાસ કરવો.

વિસ્તરણ (Expance) : એક વિશાળ વ્યાપક વિસ્તાર.

શોષણ (Exploitation) : કોઈના કામથી અયોગ્ય લાભ મેળવવા માટે તેની સાથે અન્યાયી વર્તન કરવાની ક્રિયા.

સંશોધન (Exploration) : કોઈ વસ્તુ વિશે નવું શોધવાની પ્રવૃત્તિ.

નિકાસ (Export) : એક દેશમાં ઉત્પાદિત અને બીજા દેશમાં વેચાતી ચીજવસ્તુઓ અથવા સેવાઓ.

નિષ્કર્ષણ (Extraction) : પ્રયત્ન કે બળથી કોઈ વિશેષ ઘટક અથવા માહિતી મેળવવાની ક્રિયા.

સગવડ (Facilitate) : ક્રિયા અથવા પ્રક્રિયાને વધુ સરળ બનાવતી.

ફેક્ટરી (કારખાનું) (factory) : બિલ્ડિંગ અથવા ઇમારતોનું જૂથ જ્યાં અંતિમ ઉત્પાદનું ઉત્પાદન થાય છે અથવા એકસાથે મૂકવામાં આવે છે.

પ્રાણીસૃષ્ટિ (Fauna) : કોઈ ચોક્કસ ક્ષેત્ર કે પ્રદેશ અથવા સમયગાળાનું પ્રાણી જીવન.

અનુકૂળ (Favourable) : કોઈ વસ્તુ વ્યક્તિ વિશે સકારાત્મક વલણની સ્થિતિ.

શુલ્ક (Fee) : વ્યાવસાયિક સલાહ અથવા સેવાઓના બદલામાં ચુકવાતી રકમ.

મૂર્તિ (Figurine) : માનવ સ્વરૂપોમાંની એક પ્રતિમા.

નાણાકીય (Financial) : નાણાં/ચલણથી સંબંધિત.

તૈયાર માલ (Finished goods) : ચીજવસ્તુઓ કે જેની ઉત્પાદન પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયેલ છે.

આકસ્મિક પૂર (Flash flood) : અચાનક સ્થાનિક પૂર, જે મોટેભાગે, અતિવૃષ્ટિ કે વાદળ ફાટવાથી થાય છે.

વનસ્પતિસૃષ્ટિ (Flora) : કોઈ ચોક્કસ ક્ષેત્ર કે પ્રદેશ અથવા સમયગાળાનું વનસ્પતિ જીવન.

લોકકથા (Folklore) : અનુશ્રુતિ, લોકકથા કે પ્રચલિત લોક સમુદાયની વાર્તા.

તળેટી (Foothills) : પર્વત અથવા પર્વતમાળાના આધાર પર નીચી ટેકરીઓ.

રચવું (Formulate) : સુવ્યવસ્થિત રીતે વ્યક્ત કે રચવું.

કિલ્લેબંધી (Fortification) : વસાહત અથવા શહેરની ફરતે રક્ષણાત્મક હેતુઓ માટે એક વિશાળ ઊંચી દિવાલનું નિર્માણ.

જીવાશ્મ (Fossils) : જમીન અથવા ખડકોના સ્તરોમાં પથ્થર સ્વરૂપમાં સચવાયેલા વનસ્પતિ અથવા પ્રાણીઓ ભાગોના અવશેષોની છાપ.

પોષવું (Foster) : કાળજી કે લાલન-પાલનથી વિકસાવવું.

નાજુક (Fragile) : સહેલાઈથી તૂટી કે ક્ષતિગ્રસ્ત થાય તેવું.

માળખું (Framework) : કોઈ પ્રણાલી વિચાર અથવા વિષયના પાયામાં રહેલ એક મૂળભૂત સંરચના.

વિશેષાધિકાર (Franchise) : કોઈ વ્યક્તિ અથવા સમૂહને અપાયેલ ખાસ અધિકાર.

સંપૂર્ણપણે (Full-fledged) : પૂર્ણ પણે વિકસિત.

મૂળભૂત (Fundamental) : પાયારૂપ/મહત્ત્વની આધારભૂત બાબત.

પેઢી (Generation) : સમકાલીન જીવિત લોકોનો સમુહ.

આનુવંશિકતા (Genetics) : વનસ્પતિ, પ્રાણીઓ, માણસોમાં, ચોક્કસ લાક્ષણિકતાઓ કે ખાસિયતો પેઢી દર પેઢી વંશાનુગત ઉતરી આવે.

ઝગમગાટ (Glaring) : ચમકદાર, સ્પષ્ટ રીતે દેખાય તે પ્રકાશ.

કૃતજ્ઞતા (Gratitude) : આભાર માનવાનો ગુણ.

ગ્રીનહાઉસ ખેતી (Green House Farming) : પાકની ઉપજમાં સુધારો કરવા માટે નિયંત્રિત છોડ ઘરમાં કરાતી ખેતી.

ગ્રિનિચ મીન ટાઈમ (ગ્રીનિચ મીન) (Greenwich mean

Time) : લંડનની શાહી વેધશાળા ખાતે સરરાશ સૌર સમયનો સમગ્ર વિશ્વનાં સમયમાં સંદર્ભ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાય છે.

ગ્રેગોરિયન કેલેન્ડર (Gregorian calendar) : આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે વપરાતું ખ્રિસ્તી કેલેન્ડર.

અખાત (Gulf) : ભૂમિ વિસ્તારની અંદર સુધી વિસ્તરેલો સમુદ્રનો આંકળો ખાંચો.

કરા (Hails stone) : બરફના નાના ગોળા કે કણો રૂપે થતી વૃષ્ટિ.

હેમ્લેટ (Hamlet) : નાનું ગામ કે લઘુવસાહત.

સતામણી (Harass) : અણગમતી કે પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિનું નિમાર્ણ કરવું.

સુમેળભર્યું (Harmoniously) : હળીમળીને.

સુમેળ (Harmony) : સંઘર્ષ કે મતભેદ વિનાની સ્થિતિ.

ઉપચારક (Healer) : જે વ્યક્તિ રોગોને દૂર કરવા અથવા મટાડવા માટે પરંપરાગત પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે.

ધણ (Herd) : પાલતુ પ્રાણીઓનું એક મોટું ટોળું.

વારસો (Heritage) : ગતપેઢી દ્વારા આવનારી પેઢીને મળતાં મૂલ્યો, પરંપરાઓ, ઐતિહાસિક ઈમારતો વગેરે.

ઈતિહાસકાર (Historian) : એક વ્યક્તિ જે ભૂતકાળ વિશે અભ્યાસ કરે છે.

ઈતિહાસ (Histroy) : માનવ ભૂતકાળનો અભ્યાસ

ગૃહિણી (Homemaker) : એક એવી વ્યક્તિ જે ઘરનું કાર્ય કરવા સહિત ઘરનું ધ્યાન રાખે છે.

ગૃહ (House) : સભા જ્યાં ચર્ચા કરી કાયદા પસાર કરવામાં આવે છે.

પ્રચંડ (Immense) : અત્યંત વિશાળ કે વિસ્તૃત, જેને માપી ન શકાય તેવો.

અમલીકરણ (Implementation) : કોઈ નિર્ણય અથવા યોજનાને અમલમાં મૂકવાની પ્રક્રિયા.

આયાત (Import) : એક દેશ દ્વારા અન્ય દેશોમાંથી માલ કે સેવાની ખરીદી.

ભારતીય માનક સમય (Indian Standard Time-IST) : સમગ્ર ભારતમાં ઉપયોગમાં લેવાતો સત્તાવાર સમય છે, જે GMTથી 5 કલાક અને 30 મિનિટ આગળ છે.

ઘટક (Ingredient) : કોઈ વસ્તુનું સંઘટક, ઘણી વખત જેનો મિશ્રણ કરીને કે ઉપયોગ કરી કોઈ ચોક્કસ વાનગી બનાવવામાં આવે છે.

નિવાસીઓ (Inhabitants) : ચોક્કસ સ્થળ કે ક્ષેત્રમાં રહેતા લોકો.

શિલાલેખો (Inscriptions) : પથ્થર પર કોતરવામાં આવેલા શબ્દો અથવા લખાણો.

પરસ્પરાવલંબન (Interdependance) : બે કે તેથી વધુ લોકો કે ચીજોનું એકબીજા પર અવલંબિત હોવું.

આંતરરાષ્ટ્રીય દિનાંતર રેખા (International Date Line IDI) : પૃથ્વીની સપાટી પરની એક કાલ્પનિક રેખા જે લગભગ 180° રેખાંશ પર આવેલી છે, જ્યાં પરંપરા પ્રમાણે, એક કેલેન્ડર દિવસને તે રેખા ઓળંગતી વખતે ઉમેરવામાં આવે છે અથવા બાદ કરવામાં આવે છે.

ડરામણું (Intimidating) : વ્યક્તિ, વસ્તુ કે સંજોગો જે ડરનો અનુભવ કરાવે.

જીજ્ઞાસા (Intrigue) : કોઈ વસ્તુ વિશે વધુ જાણવાની કે માહિતી લેવાની ઉત્સુકતા.

આક્રમણખોરો / આક્રાંતા (Invaders) : એક વ્યક્તિ અથવા જૂથ જે કોઈ દેશ અથવા પ્રદેશમાં બળજબરીથી પ્રવેશ કરે છે.

અભ્યર્થના-પ્રાર્થના (Invocation) : કોઈ દૈવીય શક્તિને મદદ માટેની અરજ કે વિનંતી અથવા તેની હાજરી.

ન્યાયપૂર્ણ (Judiciously) : સમજપૂર્વકનો કે યોગ્ય નિર્ણય.

ભૂદૃશ્ય (Landscape) : ભૂક્ષેત્રની તમામ દૃશ્યમાન લાક્ષણિકતાઓ.

ભૂસ્ખલન (Landslide) : પર્વતીય ક્ષેત્રોમાં ખડકો અને માટીનું તળેટી તરફ અચાનક ઘસી પડવું.

લાવા (Lava) : જ્વાળામુખીમાંથી નિકળતો ભૂરસ, જે વખત જતા ઠંડો પડતા રચાય.

લાઈકેન (Lichen) : એક વનસ્પતિ જે સામાન્ય રીતે ખડકો, દિવાલો કે ઝાડની સપાટી પર વિકસે છે.

પશુધન (Livestock) : પાલતુ પશુઓને એક સંપત્તિ તરીકે ગણવામાં આવે છે.

વિતરણ વ્યવસ્થા (Logistics) : જટિલ કામગીરીનું વિસ્તૃત સંગઠનાત્મક અમલીકરણ.

અભિવ્યક્ત (Manifest) : ક્રિયાઓ, ઘટનાઓનું સ્પષ્ટ રીતે ઘટીત થવું.

હસ્તપ્રત (Manuscript) : છાલ, કાપડ, તાડપત્ર અથવા કાગળ જેવી કેટલીક સામગ્રી પર હાથથી લખેલો દસ્તાવેજ.

દરિયાઈ (Marine) : મહાસાગરો અને સમુદ્રો સાથે સંબંધિત.

બજાર (Market) : એક એવી જગ્યા જ્યાં લોકો ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓના આદાન-પ્રદાન કરે છે.

ચમત્કાર (Marvel) : અત્યંત આશ્ચર્યચકિત કરતી કે અદ્વિતીય ઘટના.

ઓછું કે અલ્પ (Meagre) : જથ્થા કે ગુણવત્તાનો અભાવ.

યંત્ર રચના (Mechanism) : યંત્રનો એક ભાગ, અથવા તો મશીનમાં સાથે મળીને કામ કરતા ભાગોની પ્રણાલી.

રેખાંશની મધ્યરેખા (Prime meridian) Meridian of

longitude : એક કાલ્પનિક અર્ધવર્તુળ જે પૃથ્વીની સપાટી પર ઉત્તર ધ્રુવથી દક્ષિણ ધ્રુવ સુધી જાય છે. અને પૃથ્વીની સપાટી પરનું બિંદુ તેનાથી પૂર્વ કે પશ્ચિમમાં કેટલું દૂર છે તે દર્શાવે છે.

ધાતુશાસ્ત્ર (Metallurgy) : ધાતુને કુદરતમાંથી બહાર કાઢવાની, તેને શુદ્ધ કરવાની કે સંયોજિત કરવાની પદ્ધતિ તેમજ ધાતુઓના ગુણધર્મોનો વૈજ્ઞાનિક અભ્યાસ.

નિપૂણ (Meticulous) : સાવધ, નાની નાની વાતો ઉપર ધ્યાન આપીને નિષ્ઠાથી કામ કરનાર.

વચેટિયાઓ (Middlemen) : જે લોકો ઉત્પાદકો પાસેથી માલ ખરીદે છે અને ગ્રાહકોને કમીશન ઉમેરી વેચે છે.

સ્થળાંતર (Migrate) : લોકો થોડા સમય માટે એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ જતા રહે છે તે.

નાણાંકીય (Monetary) : નાણાં અથવા ચલણ સાથે સંબંધિત.

નાણાંકીય મૂલ્ય : (Monetary value) : નાણાંની દ્રષ્ટિએ માપી શકાય મૂલ્ય.

નાણાંની કિંમત (Money's worth) : કોઈવસ્તુ અથવા સેવાથી લાભ પ્રાપ્ત કરવા માટે તેનું નક્કી કરવામાં આવેલ મૂલ્ય.

સાધુ (Monk) : એક માણસ જે વિશ્વમાં સાંસારિક જીવન છોડીને ધાર્મિક અથવા આધ્યાત્મિક પ્રવૃત્તિઓને સમર્પિત સમુદાયનો ભાગ બની જાય છે.

પર્વતીય જંગલ (Montane forest) : એક પ્રકારનું જંગલ જે પર્વતીય પ્રદેશોમાં જોવા મળે છે.

શેવાળ (Moss) : ફૂલો અથવા વાસ્તવિક મૂળ વિનાનો એક નાનો લીલો છોડ, જે ઘણીવાર ગાદી જેવા મખમલી આવરણમાં ફેલાય છે.

ધ્યેય વાક્ય (Motto) : કોઈ વ્યક્તિ, કુટુંબ અથવા સંસ્થાની માન્યતાઓ અથવા આદર્શ તરીકે પસંદ કરેલું ટૂંકું વાક્ય અથવા શબ્દસમૂહ.

વર્ણન (Narrative) : ઘટનાઓ, અનુભવો પરસ્પરની ક્રિયાઓની વાત જે નિશ્ચિત માળખામાં રજૂ કરવામાં આવે.

મૂળનિવાસી (Native) : એક ચોક્કસ પ્રદેશ અથવા દેશમાં પરાપૂર્વથી રહેલી જન્મેલી અને હજી પણ ત્યાં જ વસતી વ્યક્તિ.

સંચલન (Navigate) : વહાણ, વિમાન વગેરેને એક સ્થળેથી બીજી જગ્યાએ લઈ જવાનું કાર્ય, અથવા તો એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે જવાનો માર્ગ શોધી કાઢવાનો.

માર્ગનિર્દેશ (Navigation) : યાત્રાનાં માર્ગ ને નિર્દેશિત કરવાની ક્રિયા.

ઔપચારિક (Nominal) : માત્ર નામનો જ.

ઉત્તર ધ્રુવ (North pole) : ઉત્તર ગોળાર્ધનું એ બિંદુ જ્યાં પૃથ્વીની પરિભ્રમણની ધરી પૃથ્વીની સપાટીને મળે છે, જે 90° ઉ.અ. છે.

વિભક્ત કુટુંબ (Nuclear family) : એક પરિવાર કે જેમાં માતા-પિતા અને તેમના બાળકોનો સમાવેશ થાય છે, પરંતુ તેમાં કાકી, કાકાઓ, દાદા-દાદી વગેરેનો સમાવેશ થતો નથી.

અગણિત (Numerous) : અત્યંત મોટા સ્વરૂપનું કે જથ્થાનું જેની ગણતરી શક્ય નથી.

સાધ્વી (Nun) : સ્ત્રી સાધુ.

ઉપશાખા (Offshoot) : એક એવી વસ્તુ જે કોઈ બીજી વસ્તુમાંથી વિકસે છે.

બગીચો (Orchard) : ફળ-ફૂલના ઝાડ રોપવામાં આવેલી જમીનનો એક ટુકડો.

નિરીક્ષણ (Oversee) : કોઈ વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓના કાર્ય પર દેખરેખ રાખવી.

અક્ષાંશવૃત્ત (Parallels of latitudes) : પૃથ્વીની સપાટી પરની કાલ્પનિક રેખાઓ જે પૂર્વથી પશ્ચિમ તરફ જાય છે, જે વિષુવવૃત્તને સમાંતર છે અને પૃથ્વીની સપાટી પરનું ઉત્તર કે દક્ષિણ બિંદુ વિષુવવૃત્તથી કેટલું દૂર છે તે દર્શાવે છે.

સંક્ષિપ્ત વાક્ય (Paraphrase) : વધુ સ્પષ્ટતા માટે સારાંશ કે જુદા-જુદા શબ્દોને ઉપયોગમાં લઈ લખેલ નોંધ.

પેશ્યુરાઈજેશન (Pasteurisation) : એક પ્રક્રિયા જેના દ્વારા પ્રવાહીના હાનિકારક બેક્ટેરિયાને મારવા માટે ચોક્કસ તાપમાને દ્રવ્ય ગરમ કરીને સાચવવામાં આવે છે.

બિનરોકડ ચૂકવણી (Non-Cash Payment) : જે કામ કરવામાં આવ્યું હોય તેના માટે બિન-રોકડ ચૂકવણી પ્રાપ્ત થાય છે તે.

અનુભવ કરવું (Perceive) : કોઈ વસ્તુ અથવા વ્યક્તિથી વાકેફ થવું.

દૃષ્ટિ ગોચર (Perceptible) : તે જોઈ શકાય છે, સાંભળી શકાય છે, અનુભવી શકાય છે, સ્વાદ લઈ શકાય છે, ગંધ અનુભવાય તે.

પરિપ્રેક્ષ્ય (Perspective) : તમે જે રીતે જુઓ છો અથવા કોઈ મુદ્દા વિશે વિચારો છો તે.

રંજકદ્રવ્ય (Pigment) : એક એવો પદાર્થ જે કોઈ વસ્તુમાં હાજર હોય કે તેમાં ઉમેરવામાં આવે ત્યારે તેને કોઈ ખાસ રંગ આપે છે.

તીર્થયાત્રી (Pilgrim) : જે વ્યક્તિ ધાર્મિક કારણોસર કોઈ પવિત્ર સ્થળની યાત્રા કરનાર.

સામેલ થવું (Pitch in) : કોઈક બાબતમાં મદદ કરીને જોડાવું.

વૃષ્ટિ (Precipitation) : વાતાવરણમાંથી પાણી કોઈ પણ સ્વરૂપે જમીન સુધી પહોંચે છે. વરસાદ, બરફ અને કરા પડવા તેનાં સૌથી સામાન્ય સ્વરૂપો છે.

ચોક્કસ (Precise) : કોઈ વિવરણને સટીક-સ્પષ્ટ રીતે વ્યક્ત કરવું.

મુખ્યરેખાંશ (Prime Meridian) : રેખાંશનો મધ્ય 0° પર માનવામાં આવ્યો છે, જે ઈંગ્લેન્ડના ગ્રિનિચમાંથી પસાર થાય છે.

પ્રમાણ (Proportion) : સમ્પૂર્ણની તુલનામાં તેનો કોઈ ભાગ છે.

સમૃદ્ધિ (Prosperity) : સમૃદ્ધ હોવાની સ્થિતિ.

સમૃદ્ધ (Prosperous) : સંપત્તિ અને સફળતાથી યુક્ત થવું.

કઠોળ (Pulses) : દાળનો સમાવેશ થાય છે તેવા દ્વિ દળ પાકોની એક શ્રેણી.

ઉત્સર્જન (Radiate) : કિરણોના સ્વરૂપમાં (ઊર્જા, ખાસ કરીને પ્રકાશ કે ઉષ્મા) તરંગો પ્રસારિત થાય તે.

નિયમન (Regulate) : નિયમો અને વિનિયમો દ્વારા નિયંત્રણ કરવું.

ઉપસેલી આકૃતિ (Relief) : એક એવી ભાત જે પથ્થર, લાકડું, સિરામિક વગેરેની સપાટી પર ઉપસેલી હોય.

નવીનીકરણ (Renovation) : કશુંક (જેમ કે ઈમારત) ફરીથી નવું બનાવવું.

પ્રખ્યાત (Renowned) : જાણીતા.

જળાશય (Reservoir) : એક વિશાળ કુદરતી અથવા કૃત્રિમ તળાવ જેનો ઉપયોગ પાણી પુરવઠાના સ્રોત તરીકે થાય છે.

લવચિકતા (Resilience) : પડકારો અને મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવાની, તેમની સાથે અનુકૂલન સાધવાની ક્ષમતા, તેમને દૂર કરવાની ક્ષમતા.

સંકલ્પ (Resolve) : સમાધાન કરવું અથવા તેનો ઉકેલ શોધવો.

છૂટક (Retail) : ગ્રાહક દ્વારા ઉપયોગ માટે ઓછી માત્રમાં માલનું વેચાણ.

પૂજ્યભાવ (આદર) (Reverence) : ઊંડો આદરભાવ.

લૂંટવું (Rob) : કોઈ વ્યક્તિ કે સ્થળેથી ગેરકાયદેસર રીતે મિલકત હડપવી.

નજીકનું પૂર્ણાંક (Rounded off) : એક અપૂર્ણાંક સંખ્યાની સરળ સંખ્યાને અંદાજવામાં આવે તે.

પગાર (Salary) : એક નિશ્ચિત રકમની નિયમિત ચુકવણી, સામાન્ય રીતે નોકરીદાતા દ્વારા કર્મચારીને માસિક ચૂકવાતું વેતન.

વિદ્વાન (Scholar) : અભ્યાસની ચોક્કસ શાખાના નિષ્ણાત.

દાહક (Scorching) : ખૂબ જ ગરમ, દઝાડે તેવું.

સરેરાશ સમુદ્ર સપાટી (Mean sea level) : મહાસાગરો અને સમુદ્ર સપાટીની સરેરાશ. જેને 'સરેરાશ સમુદ્ર સપાટી' પણ કહેવામાં આવે છે.

સમુદ્ર (Sea) : ખારા પાણીનો એક મોટો જથ્થો જે મહાસાગરથી નાનો હોય છે અને આંશિક અથવા સંપૂર્ણપણે જમીનથી ઘેરાયેલો હોય છે.

દ્વિતીય ક્ષેત્ર (Secondary Sector) : આર્થિક પ્રવૃત્તિઓનું જૂથ જેમાં પ્રાથમિક ક્ષેત્રમાંથી મેળવેલા કાચામાલને વેચાણ અથવા વપરાશ માટેના ઉત્પાદનોમાં બદલવા માટેની પ્રક્રિયા કરવાનો સમાવેશ થાય છે.

મુમુક્ષુ (Seeker) : ઋષિ, યોગી, દાર્શનિક કે બૌદ્ધિક જે આ જગતનાં સનાતન સત્યને શોધે છે.

અલગતા (Segregation) : કોઈ વ્યક્તિ અથવા લોકોના એક જૂથને અન્યોથી કઈક અલગ કરવાની ક્રિયા અથવા સ્થિતિ.

વસાહત (Settlement) : એક એવું સ્થળ જ્યાં લોકો સમુદાયમાં રહે છે.

તીર્થસ્થાન (Shrine) : એક પવિત્ર જગ્યા અથવા સ્થળ.

ઇતિહાસનો સ્ત્રોત (Source of History) : એક સ્થળ, વ્યક્તિ, ગ્રંથ અથવા વસ્તુ કે જેમાંથી આપણે કોઈ ભૂતકાળની ઘટના અથવા સમયગાળા વિશે માહિતી એકત્રિત કરીએ છીએ.

દક્ષિણ ધ્રુવ (South pole) : દક્ષિણ ગોળાર્ધનું એ બિંદુ જ્યાં પૃથ્વીની પરિભ્રમણની ધરી પૃથ્વીની સપાટીને મળે છે, જે 90° દ.અ. છે.

પ્રજાતિઓ (Species) : જીવોનું નજીકથી જોડાયેલ એક જૂથ જે સમાન લાક્ષણિકતાઓ ધરાવે છે. અને એકબીજા સાથે પ્રજનન કરે છે.

મોહક/પ્રભાવશાલી (Spectacular) : નયનરમ્ય

આધ્યાત્મિક (Spiritual) : સ્વયંથી ઉપર ઊઠી આત્મા-પરમાત્માને જાણવું.

આધ્યાત્મિકતા (Spirituality) : આપણા સામાન્ય વ્યક્તિત્વની ઉપરના ગહન કે ઉચ્ચ પરિમાણની શોધ કે પ્રાપ્તિ.

પ્રમાણસમય ક્ષેત્ર (Standard Time Zone) : પૃથ્વીનું એવું ક્ષેત્ર (ઝોન) જેમાં વસનારા બધા જ લોકો માટે સમાન સમય હોય છે. જે તે ક્ષેત્ર (ઝોન)નું પ્રમાણ સમય હોય છે.

શાસનકળા (Statecraft) : રાજ્ય (શાસન)ની બાબતોનું સંચાલન (રાજ) કૌશલ.

તીવ્ર ઢાળ (Steep) : ઝડપથી ચઢી કે ઉતરી ન શકાય તેવો કરાડ રૂપ સીધો ઢાળ.

ઉત્તેજક (Stirring) : ઉત્સાહ કે હોંશ વધારે તેવું પ્રેરક વલણ.

ઉપખંડ (Subcontinent) : વિશિષ્ટ ભૌગોલિક લાક્ષણિકતા ધરાવતા ખંડનો મોટો ભાગ.

જળમગ્ન (Submerge) : પાણી અંદર ડૂબેલું.

ઉછાળ (તેજ) (Surge) : કોઈ વસ્તુની માત્રામાં તીવ્ર વધારો કે અચાનક વૃદ્ધિ. જેમકે ટોળુ કે પ્રચંડ પ્રાકૃતિક બળથી મોજાઓ ઉત્પન્ન થવા.

કૃત્રિમ (Synthetic) : કુદરતી ન હોય તે.

ટેરેસ ફાર્મિંગ (Terrace Farming) : પર્વતના ઢોળાવ પર કપાયેલી જમીનના પગથિયાં પર થતી ખેતી (પગથિયાં આકારની ખેતી.)

ભૂ-ભાગ (Terrain) : ભૌતિક લાક્ષણિકતાઓની દ્રષ્ટિએ જમીનનો એક ટૂકડો.

પાર્થિવ (Terrestrial) : પૃથ્વી પર અથવા તેની સાથે સંબંધિત.

તૃતીય ક્ષેત્ર (Tertiary Sector) : આર્થિક પ્રવૃત્તિઓનું જૂથ જેમાં સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે. જે પરિવહન, બેંકિંગ, મનોરંજન વગેરે તથા પ્રાથમિક અને દ્વિતીય બંને ક્ષેત્રોને પૂરક બનાવે છે.

સાક્ષ્ય (Testimony) : પુરાવા કે માહિતી સૂચક.

રૂપાંતર (Transform) : સ્વરૂપ, પ્રકૃતિ અથવા દેખાવમાં થતો ફેરફાર.

ટ્રાન્સજેન્ડર (Transgender) : એવી વ્યક્તિ જેની લૈંગિક ઓળખ-અભિવ્યક્તિ જન્મ સમયે મળેલા લિંગથી અલગ હોય છે.

પ્રસારિત (Transmit) : કોઈ વસ્તુને એક વ્યક્તિ કે સ્થળેથી બીજી વ્યક્તિ કે વિચાર એક સ્થાનથી બીજા સ્થાન સુધી પહોંચાડવી.

સહાયક નદી (Tributary) : એક એવી નદી જે મોટી નદી (અથવા સરોવર)માં ભળે છે.

અંતર્ગત (Underlying) : કોઈ વસ્તુ કે બાબતનું અંગભૂત હોવું.

વંચિત (Under privileged) : સમાજમાં બહુમતી લોકોની જેમ સમાન જીવનધોરણ અથવા અધિકારોનો આનંદ માણી ન શકે તેવો વર્ગ.

તરંગિત (Undulating) : ગતિ સાથે આગળ વધવું.

યુનેસ્કો (UNESCO) : 'યુનાઈટેડ નેશન્સ એજ્યુકેશનલ, સાયન્ટિફિક એન્ડ કલ્ચરલ ઓર્ગેનાઇઝેશન, જે શિક્ષણ, વિજ્ઞાન અને સંસ્કૃતિ દ્વારા લોકો અને રાષ્ટ્રો વચ્ચે સંવાદને પ્રોત્સાહન આપે છે.

સિવ્યા વગરનું (Unstitched) : એવી વસ્તુ જે સિવવામાં આવી ન હોય.

ઉત્થાન : (Upliftment) : સ્તર કે સપાટીમાં વધારો ઉર્ધ્વીકરણ કે ઉચકાવવું.

શહેરીકરણ (Urbanisation) : એ પ્રક્રિયા જેના દ્વારા નગરો અને શહેરોનું નિર્માણ અને વિકાસ થાય છે.

ખીણ (Valley) : પહાડો અથવા પર્વતોની વચ્ચેનો નીચો એકંદરે સપાટ વિસ્તાર જેમાં ઘણીવાર નદી કે ઝરણા વહે છે.

ફેરફાર (Variation) : કોઈ વસ્તુનું એકથી અલગતા અથવા આવૃત્તિ.

અતિ આવશ્યક (Vital) : અત્યંત આવશ્યક

સ્વૈચ્છિક (Voluntary) : પોતાની મરજીથી કામ લેવું.

વેતન (Wage) : નોકરીદાતા દ્વારા ચોક્કસ સમયગાળા માટે કામદારને કરવામાં આવતી રકમની ચૂકવણી.

ગોડાઉન (Warehouse) : ઉત્પાદનોને વેચતા, ઉપયોગમાં લેતા અથવા ભાડે આપતા પહેલાં સંગ્રહિત કરવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતી એક મોટી જગ્યા.

સંપત્તિ (Wealth) : કીમતી વસ્તુની વિપુલતા.

વણાટ (Weaving) : દોરાને એકબીજા સાથે ગૂંથીને કાપડ બનાવવાની પ્રક્રિયા.

કલ્યાણ (Welfare) : આરોગ્ય, સમૃદ્ધિ અને સુખાકારી.

વ્યાપક (Widespread) : વિશાળ વિસ્તાર અથવા સંખ્યાબંધ લોકો સંબંધિત.

વિશ્વદર્શન (Worldview) : વૈશ્વિક કાર્યપ્રણાલી અને તેની મૂળ સમજ અંગેનો દૃષ્ટિકોણ છે.

વિશ્વદૃષ્ટિ (Worldview) :

વિશ્વ, તેની ઉત્પત્તિ અથવા તેની કાર્ય પ્રણાલી વિશેનો એક ચોક્કસ દૃષ્ટિકોણ અથવા સમજ.

નોંધ: આ શબ્દકોષની વ્યાખ્યાઓને ગ્રેડ અને આ

પાઠ્યપુસ્તકમાં વ્યાખ્યાયિત શબ્દોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે તે ચોક્કસ સંદર્ભને ધ્યાનમાં રાખીને સરળ બનાવવામાં આવી છે.